

KUAS's retningslinier for beretninger

- en kommentar

Af cand.mag. Claus Feveile, museumsinspektør, Den Antikvariske Samling

Den nye museumslov har medført fornyede retningslinier for udformning af udgravningsberetninger. Den er udsendt i 2002, men nævner ikke digital aflevering, automatisering af endeløse lister, eller det mest udbredte program til digitalisering af udgravningsplaner, med ét ord.

Ingen arkæologisk undersøgelse er sine fund eller økonomiske udgift værd, hvis den ikke bidrager til den samlede viden om forhistorien. Særlige, spektakulære fund og anlæg kan blive fremlagt i en artikel eller monografi, men tilbage er en lang række undersøgelser, som hver for sig måske ikke er banebrydende, men som udgør brikker i et aldrig komplet puslespil. Den eneste måde viden fra sådanne undersøgelser viderebringes på, er i form af den beretning alle undersøgelser skal afsluttes med.

Rigsantikvarens Arkæologiske Sekretariat udgav i Feltarkæologisk håndbog en vejledning til beretninger, som har været gældende frem til udgangen af 2002. I forbindelse med den fulde ikrafttrædelse af den nye museumslov 1. januar 2003, er der udsendt en ny beretningsvejledning, udarbejdet af en arbejdsgruppe nedsat af Kulturarvsstyrelsen.

Det umiddelbare indtryk man får af den nye vejledning er, at der er tale om en justering af den gamle vejledning, med ændringer der har karakter af en præcisering af kravene, samt få tilføjelser som det har vist sig praktisk at have med. Så langt så godt – og der er da heller ingen tvivl om, at beretninger udarbejdet efter den nye vejledning vil give eftertiden den nødvendige viden for at kunne gøre brug af undersøgelserne – altså netop formålet med beretningen.

Når jeg alligevel sidder tilbage med fornemmelsen ”var det virkelig det?”, skyldes det primært at den syntes meget lidt visionær og fremsynet. Vejledningen kræver udarbejdelse af endeløse lister, som i hvert fald ikke bidrager til

at nedsætte beretningernes fysiske omfang, som det vist ellers var ønsket. Her tænkes især på den, efter min opfattelse, noget meningsløse koordinatsætning af hvert enkelt anlæg (og hvad med Z-koordinaten?, hvis det skal give nogen mening med koordinatsætninger i en meter tyk kompliceret bygravning skal den da nødvendigvis med). På samme måde synes den slaviske listning af samtlige anlægsnumre på hver enkelt tegning i tegningslisten. På Den Antikvariske Samling, hvor jeg arbejder, tegner vi normalt fladegravninger i 1:50 på A2-papir. Et par germanertidshuse m.m. giver let et par hundrede anlæg på én plan. Det er virkelig med livrem og seler, både under anlægslisten at skulle angive tegningsnumre (helt ok!) og koordinater, for derefter også på tegningslisten at skulle angive hver enkelt anlæg. Lad os håbe at ingen begynder på en analog udmåling af koordinater, f.eks. i et lokalt målesystem. Ud over et vældigt tidsforbrug vil en sådanne manuel indmåling af hundrede- eller tusindvis af anlægsspør højst sandsynlig indeholde masser af fejl. Opgaven skal – hvis den da overhovedet skal på papir – automatiseres.

I indledningen til vejledningen står, at der er taget højde for den kommende digitale fundanmeldelse og øvrige digitale dataudveksling. Det er sikkert korrekt, man kan desværre bare ikke se det – det nævnes ikke med ét ord andre steder i vejledningen, hvordan, hvornår og på hvilken måde.

Det tidligere RAS var - og nuværende KUAS er - administrator for en MapInfo-licens aftale. Heller ikke MapInfo er et problemløst program,

men det er altså det program der gennem "græsrodsinitiativer" (og så vidt jeg kan bedømme det, uden nogen central stillingtagen) er blevet til museumsverdenens GIS-program. "Tredimensionale" udgravninger (byudgravninger, høje m.m.) kan være vanskelige at administrere i MapInfo, men for langt de fleste udgravningers vedkommende, er programmet et stærkt redskab til at kombinere et grafisk udseende med en tilhørende database-model. I den nyeste version er det oven i købet blevet ganske overkommeligt at fremstille tryklare illustrationer i en fornuftig kvalitet. Selv en ret enkel datamodel tilknyttet en rettegning af udgravningsplaner i MapInfo, ville dog ret enkelt kunne skabe alle de lister som man ønskede – eller rettere: man kunne netop lade være med at skrive dem ud på glittet papir. Aflevering af store dele af beretningens lister, kunne ske i form af en digital plan med tilknyttet data

Der har endnu ikke fundet en udviklingen af landsdækkende EDB-løsninger til brug ved beretningsskrivning sted! Konsekvensen er, at en lang række lokalmuseer i mangel på samlede løsninger, har udviklet meget forskelligartede registrerings- og beretningssystemer. Nogle er små og løser afgrænsede specifikke opgaver på det enkelte museum, mens andre er ganske

omfangsrige og omfatter en stor del af institutionens digitale arbejder og sags-administration. Enhver der arbejder med EDB ved, at det kræver planlægning, vedligeholdelse, opdateringer, uddannelse m.m. Det er med andre ord ressourcekrævende, både mandskabsmæssigt og økonomisk.

Det kan være udmærket med en flerstrengt udvikling, baseret på lokal udvikling, selv om den udvikling også rummer farer, måske især på mindre institutioner. Mange steder er man nu så langt og der er brugt så mange ressourcer på både udvikling og indtastning, at et centralt påbud om anvendelse et ét program vil være særdeles belastende. Der er derfor brug for, at Kulturarvsstyrelsen hurtigt melder ud, i hvilken retning man ønsker den digitale udvikling skal gå. Vil der komme et centralt udviklet system f.eks. til beretningsskrivning, hvilke er kravene til en digital aflevering af udgravningsdata eller er der frit slag for den lokale videreudvikling af software til brug på den enkelte institution og tilrettet dens behov?

Som den første digitale skærmtrold Hugo så passende kunne spørge Kulturarvsstyrelsens direktør Steen Hvass: "Hvor skal vi hen, du"?

Retningslinierne

Albrectsen, S.E. et alii 1991

"Udgravningsberetninger" i Arkæologisk felthåndbog U1.

De nye retningslinier kan downloades på www.kuas.dk/fortidsminder/index.htm